

supprimées et dans le Lectionnaire et dans l'Ordo arméniens, très probablement parce que on n'en comprenait plus le sens ou bien que leur exécution étant impossible, on les jugeait inutiles.

III. PROCESSIONS

Jusqu'au VIIIe s., une particularité des Vêpres de certaines grandes fêtes consistait dans la procession qui se rendait de la basilique où l'on officiait à un Oratoire prochain où se déroulait une petite solennité spéciale. Il est à noter que les *Documents ne parlent pas toujours expressément des Vêpres*, mais les Liturgistes le supposent (Cfr. P. Alfonzo. I Riti della Chiesa. p. 177). Le R. P. A. Raes, parlant de la LITIA dans les vêpres Byzantines écrit que: d'après les Ordinaires ou Typiques Hiérosolymitains, la procession visitait plusieurs églises ou oratoires et s'en retournait enfin au narthex de départ, en chantant des hymnes et en récitant une supplication à chaque arrêt; mais que, aujourd'hui, la procession se rend directement au narthex, où l'on avait autrefois la coutume d'inhumer les moines, et d'y réciter toutes les supplications. (Introd. in Liturg. Orient. p. 189).

Voyons quelques processions similaires dans le rite Arménien.

I.) *VISITE d'une église*. — On ne rencontre dans les rubriques arméniennes de l'Office, la mention de la visite d'une église, que une seule fois, à la fête de la Purification. Cette rubrique dit: à la fin des nocturnes et avant de commencer matines (les deux heures se suivent sans interruption), les prêtres et les diacres avec des cierges à la main, récitent le psaume 97 en se rendant à une autre église où ils liront les 4 évangiles (suivants) en les espaçant par des hymnes; mais s'il n'y a pas d'autre église dans la localité, on lira ces évangiles et on chantera les hymnes, successivement, aux quatre

coins de l'église où l'on officie. (Calendrier ou Ordo arménien. Venise 1782, p. 35). Par les quatre coins de l'église (il faut comprendre que le prêtre lisant l'évangile doit avoir la face tournée successivement aux quatre points cardinaux: est, ouest, nord, sud, en se déplaçant chaque fois de manière à décrire une large croix byzantine. Aujourd'hui, la mention de la visite à une autre église est supprimée dans la rubrique des calendriers ou Ordo actuels; on conserve seulement la mention de la lecture des quatre évangiles aux quatre coins de l'église.

Il est à remarquer que c'est la seule procession qui est mentionnée aux Nocturnes dans le rite Arménien.

II. *Visite au Cimetière ou plus exactement «des tombeaux»*. — a) Dans les anciens bréviaires et dans les anciens calendriers ou Ordo Arméniens, une rubrique recommande à la procession, qui est déjà sortie de l'église, de continuer jusqu'au cimetière et d'y célébrer le petit office des défunts, à savoir: un introît, une hymne, le psaume De profundis, un évangile, une antiphona, un court praeconium et une oraison.

Cette procession et cette visite successive sont colloquées à la fin de l'office des Matines et avant de clôturer celles-ci par l'hymne et la prière finales, aux jours suivants: les Dimanches des Rameaux, de Pâques, de la Pentecôte, de la Transfiguration et de l'Assomption (ces deux dernières fêtes tombent toujours un Dimanche dans le rite Arménien).

La même rubrique est répétée aux vêpres des Dimanches de Pâques et de la Transfiguration, mais avant la récitation des psaumes lucernaires (Cfr. Calendrier. Venise. 1782. à ces fêtes).

Ces deux rubriques ont disparu aujourd'hui des bréviaires récemment imprimés et des Ordo annuels. Elles étaient pourtant ob-

servées dans quelque couvent jusqu'à la première guerre mondiale.

Cette visite au cimetière comme la procession dont elle est un prolongement, forme un tout indépendant, intercalé dans l'office des Matines et des Vêpres.

Une autre rubrique, à l'office des matines des Pâques (calendrier cité, p. 161) avertit que: «certains, tous les Dimanches depuis Pâques jusqu'à la fête de l'Exaltation de la Croix, font cette visite au cimetière et y célèbrent le petit office des défunts pour les trépassés oubliés».

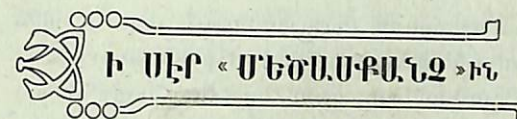
b) Je ne parle pas ici du grand office des morts intercalé dans les Nocturnes des Dimanches et dont je traiterai en parlant de la Vigile.

c) Aujourd'hui les fidèles arméniens visitent les tombes de leur défunts les lundis des cinq grandes fêtes de l'année, appelées «Daghavar» et sollicitent du prêtre présent au cimetière de réciter une partie ou l'autre du petit office des défunts sur la tombe de la personne qu'ils pleurent. Ces lundis sont également appelés jours des morts dans le calendrier ou Ordo moderne mais sans la mention d'aucune prière spéciale. Il reste donc que la prière pour le commun des défunts, dans le rite Arménien, est aux jours des fêtes mêmes indiqués au commencement de ce paragraphe, et non pas le jour du lendemain qui suit ces fêtes et qui est aujourd'hui appelé «jour des morts».

Il existe d'autres prières dans l'office arménien pour le commun des défunts, par exemple: le grand office des défunts aux nocturnes, le praeconium et l'oraison à la clôture de None, mais nous traitons ici des seules processions. A la fin de ce chapitre je tâcherai de tirer une conclusion sur ces processions, considérées au point de vue de la liturgie comparée (avec les autres liturgies orientales).

(A suivre)

† G. ARCHV. HINDIÉ

4

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մեր ընթերցողներին ուսմանը կարծած են թէ ներկայ յօդուածաշարքով կ'ուզենք խորժել այս կամ այն անձը, կամ թերթը: Ո՛չ. սխալ է այդ կարծիքը եւ ենթադրութիւնը: Արդէն երբեմն սխալներ ու թերութիւններ մատնանշեցինք առանց թերթին կամ խմբագրին անունը տալու: Բայց եկուր տես՝ ո՞ր՝ այս անգամ ալ ուրիշներ՝ կը համարին թէ երեւակայեալ եւ յերիւրածոյ սխալներ կը ներկայացնենք, որպէսզի լեզուական տեսութիւններ յայտնելու առիթ ստեղծենք: Թէեւ դատապարտելի է այս պարագան, սակայն եւ այնպէս՝ այս ալ մեր զործելակերպէն հեռու է:

Ջանացած ենք ու պիտի ջանանք միշտ մեր առօրեայ մամուլէն քաղել ուղղադրական, քերականական, ստուգաբանական եւ այլն հարցեր: Ըսի՝ քաղել, որովհետեւ ղլխաւոր ու կարեւոր հարցերով միայն պիտի զբաղինք. այժմէական խնդիրները պիտի զբաւեն մեր ուշադրութիւնը:

Ա.Է.ԱՅԱՆԳԸ...

Մեծաւաճանքին դատն սկսած էինք՝ ներկայացնելով հայերէն լեզուի աւագելի կացութիւնը սփռուքի մամուլին մէջ: Այս օրերուս ալ, Գուրգէն Մխիթարեան, Նալիբի-ի մէջ կը գրէ (1955, Մայիս 22, էջ 1) .

«... ունինք գրողներ, նոյնիսկ գրագետներ, որոնք լեզու հոգին. սխալ կը գրեն. անփոյթ ու անհեթեթ կերպով կը գրեն, մութ ու շփոթ բառերով ու խօսքերով:

Ունինք բերքեր, որոնց լեզուն, նոյնիսկ

առաջնորդող յօդուածներուն լեզուն ան-
բնական է. բառերով ու բացատրութիւն-
ներով անհարազատ, կազմութեամբ սխալ:
Աւելի՛ քան վրդովեցուցիչ է երեւոյթը:
Ողբերգական: ...

Ունին խմբագիրներ ու խմբագրական-
ներ, որոնք կոչուած են հսկելու մեր լեզ-
ուն վրայ, նորահաս գրողները առաջնոր-
դելու. սակայն իրենք սխալ կը գրեն ու
կ'այլանդակեն լեզուն...»:

Ուրեմն Մեծաւանդը վտանգի մէջ է:

ՄԵՐ ԿՈՌԻԱՆԵՆՉՈՐԸ

Ապաթարցի մասին մեր գրածը զնա-
հատանքով կարդացեր են «Սաւառնակ»ի
խմբագրատան մէջ (Սաւառնակ, 1955,
Ապրիլ, 30, էջ 5). միայն թէ՛ ապաթար-
ցի կանոնին դէմ մեղանշումը, մանա-
ւանդ երբ բացասական տառին՝ Չ-ի հետ
է խնդրել, նկատած են թեթեւ մեղք մը:

Բացատրութիւններու կարգին՝ կ'աւել-
ցնեն. «որպէս բացասական մակբայ, հա-
յերէնի մէջ ունինք Չ տառը (եւ ոչ թէ
Չի), գոր անմեղանշելի կերպով կարելի
է գործածել բոլոր բացասական պարագա-
ներուն. օր. չգնաց, չեկաւ, չերգեց, չխո-
սիր...»:

Կարգ մը ըսելիքներ ունինք այս յայտա-
րարութեան դէմ: Նախ Չ տառը բացասա-
կան մակբայ չէ, այլ բացասական մաս-
նիկ: Այսքանը թեթեւ մեղք է անշուշտ:
Բայց կու գան յաջորդ ըստածները, ուր
խառնաշփոթ տարրեր գիրար կը խեղդեն:
Ի՞նչ կապ ունի չգնացը չխօսիր-ին հետ.
Ի՞նչ իրաւունքով՝ օրինակներու նոյն
տողարակին մէջ մտած են:

Բայերու ժխտական լծորդութեան ըն-
թացքին, Սահմ. կատարելին մէջ՝ չ
գիրը ուղղակի կը կաշի բային. չերգեցի,
չխանգարեցի: Նմանապէս ստորագրա-
կան ներկային կամ անկատարին մէջ.
չերգեմ, չերգէի:

Բայց տարբեր է Սահմ. ներկայի եւ ան-

կատարի պարագան. ուր չ տառը ուղղակի
չի կաշի բային, այլ նախադաս էական
բային: Որով կը կազմուին չեմ - չես - չե
- չի ձևերը:

Օրինակներ.

չեմ խօսիր - չես խօսիր - չի խօսիր
չեմ տեսներ - չես տեսներ - չի տեսներ:

Արդ, «Սաւառնակ»ի այդ ժողովական-
ները ուրիշ՞ դտեր են չխօսիր ձևը: ու բե-
րեր չգնաց-ին հետ եղբայրացուցեր: Չխո-
սիր ձևը չունինք հայերէնի մէջ:

Ահա հոս է որ պէտք է անդրադարձնել՝
թէ Սահմ. ներկայի մէջ, այդ Չի ձևին
(= չեմ-ի) յայտնուելու պահուն՝ Երեւան
կ'ելլէ ապաթարցը, ի տառին տեղ, երբ
յաջորդ բայը ձայնաւորով սկսի.

չեմ երգեր - չես երգեր

չի երգեր - չ'երգեր:

Այս պարագային՝ անպատճառ պէտք է
ապաթարց գործածել:

Բայց «Սաւառնակ»ին համար ապա-
թարց չգործածելը քեքեւ մեղք է. ան-
շուշտ... որովհետեւ «Սաւառնակ»ը ամ-
պերուն վրայէն ալ կրնայ թռչիլ: Կը յանձ-
նարարենք որ առաջին օգտակարն իջնե-
լու պարագային՝ օրինակ մը բերել տան
չ. Արսէն Ղազիկեանի Մի գրէք... այլ
գրեցէք...-էն (Բ. տպ. Վենետիկ, 1930),
եւ ուսումնասիրեն 121 - 129 էջերը, ուր
մանրամասնօրէն կը բացատրուի Չի ժխտ-
ականին ծագումը՝ միջնադարեան հայե-
րէնի հետ համեմատութիւններով:

* * *

Քանի որ խօսքը ապաթարցի մասին է,
անուշով կապենք: Յունիսի սկիզբն էր՝
երբ հասաւ «Նայիրի»ի նոր թիւը (1955,
Մայիս 15): Առաջին ակնարկս ինկաւ ու-
թերորդ էջին վրայ: Գրիչով սրբագրու-
թիւն մը կար: Երգ չի սիրող բառին մէջ,
չի-ին ի տառը մեղանշով ջնջուած էր: Կեց-
ցէ՛ խմբագիրը ըսի մտքէս: Եղբայրացուցի

թէ բծախնդիր եւ քերականաւէտ սրբա-
գրող մը կայ՝ որ կը հսկէ մինչեւ իսկ սը-
պլորդած վրիպակներուն վրայ, եւ «մեր
Մեծաւանդ»ին հանդէպ արդար նախան-
ձախնդրութեամբ լեցուն՝ չի հանդուրժե-
ր ընթերցողներուն սխալներ ներկայացը-
նելու:

Ուշադրութեամբ եւ հաճոյքով կարդա-
ցի ամբողջ յօդուածը. բոլոր ժխտական-
ներն ալ ճիշտ ձևով գործածուած էին.
ահաւասիկ. չկայ, եթէ չվախնար, չէր
քաշուեր, չընդմիջուած, չ'սխորժիր, չի
յուգեր, չտեսաւ, չյուզուիլ:

Ազուրդ գաս մը՝ մեր բոլոր խմբագիր-
ներուն:

* * *

Բայց մետալին միւս կողմն ալ դիտելէ
հրաժարելու չենք: Պարը յոյսին վերնա-
գրով քերթողակիրք մը հասաւ վերջերս
երուսաղէմէն: Հեղինակին՝ անունը ԱՆՆԼ.
վերի խորագրին պէս խորհրդաւոր ու ա-
ռեղծուածային:

Թերթատելու պահուս, աչքիս դարկաւ
պիտի չ'այլը՛ր քու հոգին բացատրութիւնը
(էջ 8). յաջորդաբար պիտի չ'երթար (էջ
8), չ'իմանալ (էջ 10), չ'երթալ (էջ 86)
տարօրինակ ձևերը՝ իրենց անիմաստ ու
բոլորովին աւելորդ ապաթարցներով:

Չեմ դիտեր թէ ի՞նչ պիտի խորհրդածէ
Գուրգէն Միթիթարեան երբ այս գիրքը
կարդայ. երբ մանաւանդ հոն գտնէ ուղ-
ղագրական հրէշներ, ինչպէս քննօր (էջ
21), ըզկիզը (25), մեծաւանդ (28),
տեմաւ (34), տեմալով (35), կը տեմ-
ջայ (50), ոթժգին (38, 46), անմաթ
(42), կը խօսէ (48): Եւ այս գիրքը լոյս
կը տեսնէ Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց
սպարանէն:

ՍԵՆԻԻ...

Խնդիր, հայցական հոլով. պիտի աւել-
ցնէք հաւանօրէն: Ո՛չ, կը սխալիք:
Գիրք մը հասաւ վերջերս. կողքին վրայ

եօթերորդ սեռի արձանագրուած: Գլուխ-
գործոց մը անշուշտ... սխալագրութեան:

Ֆրանսերէն *série* բառն է, որ հայերէն
կղեր է սեռի: Ո՛ւր կ'ապրի հեղինակը, Ա.
Տէր Մինասեան: Պոլիս: Թուրքերը օտար
բառերու, մանաւանդ ֆրանսերէն բառերու
գործածութեան շատ հակամէտ են: Բայց
մենք ինչո՞ւ պիտի օրինակենք: Կարգ մը
սպագրիչներ արդէն կը գործածեն Մատե-
նալար բառը: Ի՞նչ պէտք ունինք այդ ան-
շուշտ սեռի-ին:

Յետոյ այդ եօթերորդը ինչո՞ւ հիւանդ
է. ո՛ւր է ն տառը: Ուղիղ ձևն է եօթնե-
րորդ:

Գրարարի մէջ ունինք կարգ մը բառեր՝
որոնք արմատական ն տառով կը վերջա-
նան: Օր. հարսն, կաթն, դուռն, ձուկն,
եօթն: Այս բառերը աշխարհարարի մէջ
կորսնցուցած են վերջին ն տառը եւ դար-
ձած են հարս, կաթ, դուռ, ձուկ: Բայց
բարդութեան ու անանցումի պահուն՝
այդ ն տառը կը յայտնուի դարձեալ: Օր.
հարսնետը, կաթնալմուտ, դո՛ւնալմն,
ձկնորս: Այսպէս նաեւ եօթը-եօթներորդ:

Այսքանն ըսելէ վերջ՝ յուսանք ալ չհան-
դիպիլ Ա. Տէր Մինասեանի ութերորդ
սեռի-ին:

TELEVISION

Ի՞նչ պիտի ըսենք հայերէն: Կարգ մը
թերթեր կը գործածեն հեռապատկեր:
Ուրիշներ կը նախընտրեն հեռառեսիլ:
Բարեկամներ ինծի կը թելադրեն առաջար-
կել պատկերասփիւռ բառը: Այո՛, լաւ բառ
է, կը նմանի ձայնասփիւռ բառին. բայց
կը հեռանայ Télévision-ի արմատական նը-
շանակութենէն:

Հայերէնի մէջ ունինք արդիական կարգ
մը գործիքներու անուններ՝ հեռու արմա-
տով, որոնց գլխաւորներն են.

Télégramme - հեռագիր.
Téléphone - հեռաձայն.
Télescope - հեռադիտակ.
Télémètre - հեռաչափ:

Ասոնք բոլորն ալ, եւրոպական լեզուի մէջ, իբր արմատական սկզբնաբառ ունին յունարէն τέλος-ը, որ կը նշանակէ վախ-նան, հեռու: Երկրորդ բառն ալ յունարէն է, γράμα-գիր, φωνή-ձայն, σχολός-գիտող, μέτρον-չափ:

Մենք, հայերէնի մէջ, կրնանք երկու եզրներուն համար ալ համարժէք բառեր դնել:

Հարկ է որ Télévision բառի համապատասխանն ալ ասոնց նման ըլլայ:

Արդ, հեռապատկեր եւ հեռանկար բառերը արդի բառարաններու մէջ մտած են իբր համարժէք perspective բառին: Միւս կողմէ՝ պատկեր եւ նկար բառերը իրենց մէջ անշարժութեան իմաստ մը ունին կարծէք, այնպէս որ ունին շարժապատկեր կամ շարժանկար բառը՝ փոխան cinématographe-ի. մինչ լուսապատկերը յատկացուած է մոզական լսողներով ներկայացումներուն:

Տեսիլ բառը զրարառի մէջ կը նշանակէ, ըստ Հայկազեանի.

Ա) տեսակ, երեւոյթ, պատկեր, նմանութիւն. aspectus, facies, visus. օրինակ. Աչք նորա իբրեւ զտեսիլ արուեսկի:

Բ) յայտնութիւն, երազ, անուրջ, երեւոյթ առ աչօք. visio, apparitio, somnus. օրինակ. Անցեալ տեսից զտեսիլն զայն մեծ:

Գ) տեսարան, հանդէս, ցոյց. theatrum, spectaculum. օրինակ. Տեսիլ եղեաք աշխարհի: Կան տակաւին ուրիշ նշանակութիւններ, որոնք կը հետանան մեր նիւթէն:

Ինչպէս յայտնի է, վերոյիշեալներէն բնականօրէն չեն կարողանալ չափազանց մեր պարագային: Հետեւաբար ՀՅԴԱ-ՏԵՍԻԼ բառը, շարժումի գաղափարով՝

յարմարագոյն կը նկատեմ իբր համարժէք Télévision-ի:

Իսկ հեռանկար բառը այլեւս յատկացրելու է Téléphoto-ին, որուն յաճախ կը հանդիպինք եւրոպական օրաթերթերու մէջ: Այդ բառը համառոտութիւնն է Téléphotographie-ին. ուստի մենք ալ փոխանակ ըսելու՝ հեռալուսանկար՝ կրնանք հակիրճ ձեւով ըսել հեռանկար:

Մինչ հեռապատկեր բառը կը վերապահենք perspective-ին: Ասով յարգած կ'ըլլանք նաեւ պատկեր բառին հարադատ նշանակութիւնը, որ ձեռքով գծուած իմաստ մը կը պահանջէ միշտ:

Եզրակացութիւն.

Télévision – հեռալուսիկ

Téléphoto – հեռանկար

Perspective – հեռապատկեր

ՄԵԿԱՄԵԿՈՒ

«Յարգել մէկգումէկու հողային...»

Չյարձակիլ մէկգումէկու վրայ...

Չմիջամտել մէկգումէկու ներքին գործերուն...

Յարգել մէկգումէկու տնտեսական...»

Այսպէս կը գրէ Արեւելի-ի խմբագրականը (1955, Յունիս 11):

Ամէն անգամ երբ մէկգումէկու, ինքզինքին, մէկգումէկով ձեւերու հանդիպում, աչքիս առջեւ կը պատկերանան իրարու վերայ հեծած երկու հրէշներ: Մէկը հայցական հոլովով՝ մէկգումէկ, ինքզինք. միւսը սեռական կամ տրական հոլովով՝ մէկըգումէկու, ինքզինքին: Մեր խմբագիրները գրիչի մէկ շարժումով կը հաշտեցնեն եւ կը ձուլեն այդ երկու անհաշտ թշնամիները: Ի՞նչ ճարպիկ գիւտնադիտութիւն:

Կարելի՞ է ըսել գիրարու: Ուրեմն, նրմանապէս չէ կարելի ըսել մէկգումէկու: Կը բաւէ ըսել ու գրել իրարու:

Իրարու հողային, ... իրարու վրայ, ...

իրարու տնտեսական, ... իրարու ներքին գործերուն:

Հասկցողին համար՝ այսքանն ալ շատ է:

ԱՄԷՆ ՊԱՐԱԳԱՅԻ

Սխալ է «ամէն պարագայի»: Ճիշդը՝ «ամէն պարագայի մէջ»:

Այսպէս կը գրէ Յառաջ, (ԼԱ. տարի. թիւ 7606), ուղեւոր սրբագրել մեր գործածած մէկ բացատրութիւնը:

Սիրիլեան պատգամ մը. սխալ է: Չէ՞ր կարելի աւելի համեստօրէն ներկայացնել:

Մենք գիտակցաբար գործածելու էինք այդ հակիրճ ձեւը «ամէն պարագայի». եւ ասա՛ մեր պատճառները:

Աշխարհաբարի մէջ ունինք կարգ մը մակրայակերպ բացատրութիւններ, ժամանակ եւ պարագայ ցոյց տուող, հայցական, սեռական կամ տրական հոլովներով:

Օրինակներ. Անցեալ աշնան հօրեղբայրս Պոլիս գնաց: Այն օրերուն՝ Յիսուս կը քարոզէր: Այն անգամին՝ ամէնքս տունն էինք: Այդ տաքին՝ փողոցէն մարդ չէր անցնէր: Այս պահուս ո՞ւր կ'երթաս: Ամէն կէս գիշերին՝ պահակը կը փոխուի: Այս օրերուս շատ ցուրտ է:

Ինչպէս կը նկատէք, չենք ըսել աշնան ատեն, այն օրերուն մէջ, այն անգամին տակ, այդ տաքին ժամանակ, այլ կը գրէ՝ չենք նախադաս կամ յետադաս հոլովառու բառերը (մէջ, տակ, ատեն...):

Ճիշտ այսպէս ձեւացած է ամէն պարագայի բացատրութիւնը: Իմաստի ալ չփոթութիւն չ'եղեր, կարծեմ:

Սակայն նրբերանգ մըն ալ կայ այս եր-

կու բացատրութիւններուն մէջ, որ թերեւս Յառաջ-ի խմբագրին ուղղորութենէն չ'իւրացած է: Օրինակներով խօսիմ.

1. — Այս դեղը կրնայ մահացու ըլլալ. ամէն պարագայի՝ կրնաս փորձել, ազատ ես:

2. — Այս դեղը ամէն պարագայի մէջ կըրնաս առնել, միշտ օգտակար է:

Եթէ կը նկատէք, առաջին նախադասութեան մէջ կ'ենթադրուի երկրորդութեան վիճակ մը: Այդտեղ կ'ըսուի՝ ամէն պարագայի, անորոշ թողուած:

Երկրորդ նախադասութեան մէջ չկայ այդ անորոշ պարագան. հարցը բացարձակօրէն կը ներկայանայ. եւ կ'ըսուի ամէն պարագայի մէջ:

Յետոյ ամէն պարագայի բացատրութիւնը նորութիւն մըն ալ չէ. յաճախ հանդիպած եմ նամակներու մէջ: Հեղինակներու քով ալ. այսպէս Հ. Թադէոս Վրդ. Թումանյան, իր Գործնական Քերականութիւն Արդի Հայերէնի տարրական դասընթացքի յոռաջարանին մէջ (տպ. 1944, Վենետիկ) կը գործածէ ամէն պարագայի բանաձեւը, ըսելով.

«Ամէն պարագայի, ուսուցիչներու ձեռքին է դասագրքի մը յաջողութեան բանալին» (անդ, էջ 6):

Ինչ որ ըսինք ամէն պարագայի մէջ բացատրութեան մասին, նոյնը կրնանք ըսել ամէն պարագայի տակ բանաձեւի պաշտպաններուն:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԵՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

